

Orientační zásady pro správu majetku v řeholních institutech

• laici, spolupracující s Institutem (ať už konzultanti, či zaměstnanci), ať jsou si vědomi toho, že pracují v Institutu, který má své vlastní charisma, a že v duchu chudoby, má být majetek používán k rozvoji působení.

Jediným cílem těchto orientačních linií, drazí bratři a drahé sestry, je usnadnit vaši neodmyslitelnou úlohu lidí odpovědných za rozličné řeholní rodiny.

Naše dikasterium, v plné věrnosti směrnicím a smýšlení Svatého Otce, je velmi potěšeno, že může nabídnout takovou službu s jistotou, že když Institute zasvěceného života a Společnosti apoštolského života budou evangelně prožívat ekonomický rozměr, naleznou nový apoštolský impulz pro pokračování svého působení ve světě.

Cítíme, že na nás osobně se obrací výslovné pověření obsažené ve slovech Svatého Otce: „Poslání k srdci lidu nepředstavuje jen jednu z oblastí života nebo ozdobu, kterou si mohu sundat, rovněž není přívěskem nebo jedním z mnoha životních okamžiků. Je to něco, co nemohu vykořenit ze svého bytí, nechci-li se zničit. Já jsem posláním na této zemi, a proto jsem na tomto světě. Jsem jako vypáleným znamením označen posláním, které celoživotně naplňuji tak, že osvěcuji, žehnám, oživuji, pozvedám, uzdravuji a osvobozuji“¹⁵; naše komunity tak přijímají „ty nejkrásnější dary od Pána“¹⁶.

Všechny ujišťujeme, že na Vás vzpomínáme v Pánu, zdravíme vás s upřímnou vroucností.

Vatikán, 2. srpna 2014

Panny Marie Andělské z Porciunkuly

João Braz kard. de Aviz
prefekt

✠ José Rodríguez Carballo, OFM
arcibiskup sekretář

¹⁵ Papež FRANTIŠEK, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), Praha: Paulínky, 2014, s. 165, č. 273.

¹⁶ *Tamtéž*, s. 164, č. 272.

KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A PRO SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA

*Komu bylo mnoho dáno, od toho se mnoho očekává,
a komu mnoho svěřili, od toho budou žádat tím více*
(Lk 12,48)

Orientační zásady pro správu majetku v institutech zasvěceného života a ve společnostech apoštolského života

OKRUŽNÍ LIST

LIBRERIA EDITRICE VATICANA

jak sloužit Církvi), je praktikována jako způsob, jak posílit administraci a správu zdrojů a účinnost působení každého institutu.

Velkým příspěvkem pro růst společenství mezi instituty jsou konference vyšších představených. Tyto, kromě toho, že mohou podporovat spolupráci a dialog, mohou zajišťovat platnou pomoc a poskytovat užitečné impulzy, zvláště v otázce občanské legislativy.

3. Formace

Výchova k ekonomickému myšlení v souladu s vlastním charismatem má zásadní význam pro inovativnost a prorocký charakter rozhodnutí v působení institutů.

V téměř všech institutech jsou ekonomické otázky svěřeny jedné osobě, ekonomovi/ekonomce, kterým je svěřen technický úkol: To vede uvnitř komunit k nezájmu o hospodaření, napomáhá to ztrátě kontaktu s životními náklady a s námahou o jejich zvládnutí, a v realitě, která nás obklopuje to probouzí rozštěpení mezi ekonomickými otázkami a působením.

Kromě toho, ne vždy odpovídá formace ekonomů novým požadavkům a změně úlohy ekonomů při přechodu od optiky účetních uzávěrek k optice správy majetku. Proto:

- vyšší představení ať jsou si vědomi, že ne všechny řídicí techniky odpovídají evangelním principům a jsou v souladu se sociální naukou Církve;
- počáteční formace ať zahrnuje formační kurzy o ekonomice a řízení, o životních nákladech a působení institutu, a také o přijímání odpovědnost za aplikaci slibu chudoby v současném sociálně—ekonomickém kontextu;
- formace ekonomů ať zprostředkuje bratřím a sestrám citlivost pro evangelní zásady, jimiž se řídí ekonomické jednání a dodá jim technické dovednosti, aby mohli vykonávat službu ekonomů ve smyslu správy majetku;
- všichni členové Institutu ať jsou si vědomi, že je důležité pracovat s předběžným rozpočtem s vědomím, že odráží hodnoty ducha Institutu, a ať to přijmou jako praktický způsob formace k ekonomickému rozměru působení a činnosti;
- Ekonomům ať je poskytována pomoc a doprovázení, aby prožívali svůj úkol jako službu a ne jako vládu, aby byli přející a předvídaví, a tak zajišťovali, že majetek Institutu bude k dispozici pro apoštolát a působení;

© Copyright 2014: Libreria Editrice Vaticana

© Překlad: Miroslav Pacifik Matějka

Pův. název: Linee orientative per la gestione dei beni negli Istituti di vita consacrata

e nelle Società di vita apostolica.

ISBN pův. vydání: 978-88-209-9380-1

2.2. Vztahy ke spolupracovníkům a poradcům

Vzhledem ke složitosti ekonomických a finančních otázek, spojených se správou majetku a s řízením aktivit, je dnes téměř nemožné se obejít bez spolupráce s techniky, laiky, nebo členy jiných institutů.

Je třeba se však vyvarovat dvou extrémů:

- a) že bychom šetřili na službách poradců, a riskovali, že se dostaneme do právních, ekonomických, či daňových problémů;
- b) že bychom neuváženě plýtvali penězi Institutu na neúčelné konzultační služby.

Je však dobře nezapomínat, že poslední odpovědnost za administrativní, ekonomická, správní i finanční rozhodnutí nese vždy sám Institut, a nemůže ji delegovat na laické zaměstnance, nebo na členy jiných institutů; konzultanti mohou být užiteční, ale nemohou nahradit členy Institutu, jimž byla svěřena odpovědnost.

Z toho důvodu:

- je třeba zajistit laické spolupracovníky pro oblasti, na něž Institut nemá příslušné odborníky a technicky zdatné lidi mezi vlastními členy;
- vztahy s odborníky je třeba vymezit jasnými smlouvami, stanovujícími rozsah poskytovaných služeb;
- pro Institut mohou být velmi užitečné studijní komise, zahrnující členy jiných institutů, nebo laiky, jejichž existence je vymezena formální směrnici, určující cíle a dobu angažování jednotlivých složek.

2.3. Vztah k jiným institutům a spolupráce s nimi

Spolupráce mezi instituty — která již byla předmětem zvláštní instrukce této Kongregace v otázce formace¹⁴ — již přinesla významné zkušenosti ve společné pastoraci a charitní činnosti v místních církvích; nyní jde o to, posílit ji v přesvědčenější církevní strategii. Sdílení zdrojů, projektů a aktivit, není bezprostředně motivováno snahou o záchranu ohrožených aktivit, ale kvůli větší charismatické, tj. církevní výmluvnosti.

Spolupráce s jinými řeholními instituty (ve smyslu sdílení dobrých skutků, společné práce na společných projektech, propagaci nových způsobů,

¹⁴ KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY, Instrukce *La collaborazione inter-istituti per la formazione* (8. prosince 1988).

Nejdražší bratři a sestry,

Oblast hospodaření je nástrojem misijního působení Církve. V měsíci březnu tohoto roku se slavilo symposium na téma »Správa církevního majetku Institutů zasvěceného života a Společností apoštolského života ve službě *lidstvu* a v poslání Církve«, kterého se účastnil význačný počet generálních představených a ekonomů mnohých Institutů, v očekávání, že touto instrukcí bude regulována příslušná problematika. Na závěr symposia vypracovalo příslušné dikasterium tento list, kterým se obrací zvláště na odpovědné funkcionáře rozličných úrovní, aby jim ukázalo základní prvky platné při správě majetku a aby jim nabídlo užitečné podněty k reorganizaci jejich aktivit.

Symposium zdůraznilo, že majetek Institutů zasvěceného života a Společností apoštolského života je »majetek Církve«. Tyto instituty jsou totiž „veřejné právnické osoby“¹, založené příslušnou autoritou, aby „v mezích jim stanovených účelů jménem církve podle ustanovení práva plnily sobě svěřený vlastní úkol z oblasti veřejného prospěchu“.² Z toho důvodu potřeba ekonomických dober nemá nikdy vybočovat z „rámce cílů, kterým má sloužit a jejichž hranice mají velkorysost zaměstnání i spiritualita významu pociťovat jako brzdu“.³

Kromě pochopení významu a účelů církevního majetku, nabídlo symposium zprávami, zamyšleními a setkáními platné příklady řízení a správy církevního majetku, a ukázalo, že když se s ním zachází transparentně a profesionálně, jsou užitečným prostředkem pro (naplnění) poslání jednotlivých Institutů.

Ze zamyšlení se vynořila především připomínka inovativních a prorockých rozhodnutí v oblasti hospodaření, které během staletí vynalezly zasvěcené osoby, a pak byly převzaty do služby celé společnosti. Taková rozhod-

¹ *Kodex kanonického práva*, kán. 1257 §1.

² *Kodex kanonického práva*, kán. 116 §1.

³ Papež PAVEL VI, *Generální audience*, 24. června 1970.

nutí jsou v současném sociálně—ekonomickém kontextu stále naléhavější, takže má zcela zásadní význam prorocké svědectví zasvěcených osob.

Ekonomický rozměr je těsně spojen s osobou a jejím posláním. Na ekonomické rovině se odehrávají rozhodnutí velmi důležitá pro život, v nichž musí být patrné evangelní svědectví, pozorně dbající na potřeby bratří a sester.

Také během formace je třeba věnovat pozornost evangelnímu rozměru hospodaření, zvláště pak při přípravě těch, kdo budou mít řídicí odpovědnost, aby pečovali o ekonomické struktury v souladu se zásadami nezištnosti, bratrství a spravedlnosti, a aby za základ evangelního hospodaření pokládali sdílení a společenství.⁴

Ustavující charisma je plně vepsáno v „logice daru“, která „se nevylučuje se spravedlností, ani se proti ní nestaví v druhém sledu a zvnějšku“: Tím, že jako zasvěcené osoby jsme darem, pravdivě přispíváme k ekonomickému, sociálnímu a politickému rozvoji, který „má-li být opravdu lidský, pak v něm musí být prostor pro *princip nezištnosti*, jako výraz bratrství“.⁵ „Dar svojí povahou překračuje zásluhu — jeho pravidlem je přemíra“.⁶

Tyto orientační linie a principy pro správu majetku jsou nabízeny jako pomoc k tomu, aby instituty odpověděly prorocky a s obnovenou smělostí na výzvy naší doby, aby i nadále byly prorockým znamením Boží lásky.

Tato Kongregace pro Instituty zasvěceného života a Společnosti apoštolského života vybízí, aby s nimi byli seznámeni členové institutu, zvláště pak představení a ekonomové, a aby do 31. ledna 2015 byly dopisem adresovaným arcibiskupu sekretáři J. Exc. Mons. José Rodríguezovi Carballovi, OFM, názory a návrhy, jak zlepšit a jak přivést k lepším plodům zdroje, které Boží Prozřetelnost dala k dispozici Církvi, aby s větší účinností vykonávala své poslání sloužit Kristu a chudým, podle rozličných charismat.

4 Srov. Sk 4,32-35.

5 Papež BENEDIKT XVI., Encyklika *Caritas in Veritate* (29. června 2009), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 44-45, č. 34.

6 *Tamtéž.*

Obvykle se za kmenový považuje: majetek, který byl věnován u příležitosti založení subjektu; majetek, který připadl subjektu na základě svobodného rozhodnutí dárce; a majetek, určený k tomu účelu správním orgánem subjektu. Aby se něco mohlo stát kmenovým majetkem určité právnické osoby, je vyžadováno »zákonné určení«¹².

Toto dikasterium proto žádá, aby:

každý Institut zasvěceného života a Společnost apoštolského života, po pozorném zhodnocení celkového rámce a příslušných aktivit, rozhodly způsobem, který se i podle občanského práva bude jevit jako nejlépe vhodný, o seznamu položek tvořících kmenový majetek;

- vyšší představený se svou radou, nebo jiný orgán s kolegiální pravomocí (generální či provinční kapitula, a obdobná shromáždění) — určený partikulárním právem — ať výslovným uváženým rozhodnutím vymezí zákonné určení.

Závaznost zavedení konceptu kmenového vlastnictví (*patrimonio stabile*) musí být součástí Konstitucí, nebo alespoň jiného textu partikulárního práva Institutu.

Výše uvedená směrnice nejen, že je příležitostí určenou kanonickou legislativou, ale v některých případech se jeví jako neodkladné řešení pro záchranu kontinuity Institutu jako veřejné právnické osoby.

2. Spolupráce s místní církví, s jinými instituty a s poradci

2.1. Vztah k místnímu ordináři a místní církvi

Poslání zasvěceného života je obecné a v případě mnohých Institutů zahrnuje celý svět. Přece však i on je zakořeněn do specifických místních realit. Instituty, ve svých rozličných vyjádřeních, neustále vstupují do vztahů s obecnou i místní církví.

- Dialog s místním ordinářem je důležitý zvláště tehdy, pokud Institut má v úmyslu uzavřít dům, ukončit nějakou aktivitu¹³, nebo prodat nemovitost.

- Dříve, než vyšší představení přijmou rozhodnutí ohledně určitého území, je dobré, aby sdělili svůj úmysl ostatním institutům přítomným na onom území, aby nějaké město nebo diecéze nezůstaly bez řeholní přítomnosti.

12 Srov. *tamtéž.*

13 Srov. CIC, kán. 616 § 1.

V tomto ohledu mají zásadní význam nástroje, určené k vyúčtování rozpočtů. Zvláště je žádoucí, aby se v praxi rozlišily rozpočty jednotlivých aktivit od rozpočtů komunit. Definování účetních pravidel a společných rozpočtových schémat pro všechny účetní jednotky Institutu (podřízené oblasti, komunity, aktivity, služby) tvoří nutný krok pro to, aby na národní, či mezinárodní úrovni došlo ke sjednocení procesu tvorby rozpočtů. Za tímto účelem,

Instituty zasvěceného života a Společnosti apoštolského života:

- at' vystavují rozpočty podle jednotných mezinárodních schémat, s přihlédnutím k účetním pravidlům, vzorům vyúčtování, a hodnotícím kritériím pro jednotlivé společné rozpočtové položky na národní a mezinárodní úrovni;
- at' pro aktivity zavedou ověřování rozpočtů a tzv. *audity*, které ze strany Institutů zaručí ekonomicko-administrativní správnost;
- at' spolupracují s kvalifikovanými odborníky, specializovanými na církevní služby a s vyučujícími tento obor na katolických univerzitách a jiných vyšších odborných školách. Transparentnosti a důvěryhodnosti majetkových a správních vyúčtování lze totiž lépe dosáhnout za pomoci odborníků, kteří zaručí zavedení vhodných procedur, respektujících povahu Institutu a jeho aktivit.

Je třeba podotknout, že pokud by chyběly ověřené rozpočty, mohla by se tato Kongregace pro Instituty zasvěceného života a Společnosti apoštolského života rozhodnout neschválit financování příslušných projektů.

1.4. Správa vlastnictví a kmenový majetek

Jak je známo, souhrn nemovitostí a mobiliářů, práv i aktivních a pasivních vztahů právnické osoby, je-li společně zvažován, tvoří její vlastnictví. Toto vlastnictví, které umožňuje život subjektu, nesmí být ohroženo.

V této perspektivě se jeví naléhavé přehodnotit a rozpracovat — v příslušných církevních a legislativních kontextech — kanonické normy pro tzv. »stálé vlastnictví«. V Kodexu kanonického práva není přítomna jeho výslovná definice. Předpokládá se znalost klasického konceptu, který kanonická nauka označuje jako trvale přiznaný „kmenový majetek“¹¹ právnické osoby — at' už se jedná o účelový majetek či výnosy — sloužící k zajištění cílů institutu a k zajištění jeho ekonomické soběstačnosti.

¹¹ Srov. CIC, kán. 1291.

1. Správa majetku

V tomto prvním oddílu budou prozkoumány některé prvky a procedury, napomáhající správné a zdravé správě majetku v Institutech zasvěceného života a ve Společnostech apoštolského života.

1.1. Charisma, misie, činnost a plánovitost

„Věrnost zakladatelskému charismatu a zvláště duchovnímu dědictví každého institutu“⁷ je, společně s evangelními požadavky, prvořadým kritériem pro posuzování přijatých rozhodnutí a zásahů, na jakékoli úrovni, nakolik „podstata charismatu radí, jak používat síly, podporuje věrnost a apoštolskou práci všech směřuje k jednomu úkolu“.⁸

Ukazuje se však, že je nutné nově definovat poslání s ohledem na charisma a ověřit, zda charismatická identita okolností platných při vzniku je patrná také v charakteristikách aktuálních činností. Aktivity se mění podle potřeb doby a přijímají na sebe rozličné odchylky, v závislosti na sociálním a kulturním kontextu. Může se totiž stát, že (institut) se věnuje činnosti, která již není v souladu se současným chápáním misijního poslání, a že provozuje budovy, které již nevyhovují pro činnosti odpovídající jeho charismatu.

Je tedy nutné, aby každý Institut zasvěceného života a Společnost apoštolského života:

- definoval, jaké činnosti a aktivity chce rozvíjet, jaké chce potlačit nebo pozměnit, a v jakých nových končinách chce, v plné věrnosti vlastnímu charismatu, začít rozvíjet svědectví o poslání odpovídajícímu dnešním potřebám;

⁷ Papež JAN PAVEL II., Apoštolská exhortace *Vita Consacrata* (25. března 1996), Praha: Zvon, 1996, s. 44, č. 36.

⁸ *Tamtéž*, s. 54, č. 45.

• aby zavedl procedury, které umožní dobré plánování zdrojů, budou počítat s využitím rozpočtů i vyúčtování, uskutečnění a ověřování odchylek, kontrolu správy, pečlivé čtení účetních uzávěrek, ověřování a přizpůsobování nutných opatření; takové procedury jsou neodmyslitelné jak pro započítání nových aktivit, tak i pro pečlivá rozhodnutí týkající se uzavírání nebo prodeje budov.

• aby vypracoval víceleté plány a vize, a tak, nakolik je to možné, předcházet vzniku problémů, nebo je řešil, dokud jsou ještě řešitelné;

• aby vypracovával předběžný rozpočet nejen na aktivity, ale také v komunitách, jako nástroj výchovy k ekonomickému myšlení, pro růst společného povědomí v této oblasti, a pro ověřování skutečného stupně osobní a komunitní chudoby;

• aby zavedl přiměřené systémy monitorování pro ztrátové aktivity, přijal plány na návrat z *deficitu* a překonával způsob myšlení spoléhající na vnější pomoc: sanovat ztrátovost určité aktivity, bez řešení problému v jejím řízení, znamená plýtvat prostředky, které mohly být použity na jiné aktivity;

• aby věnoval pozornost udržitelnosti (duchovní, vztahové a ekonomické) jednotlivých aktivit, a kde by nebyla zajištěna, přikročil k jejich revizi;

• aby stavěl, pokud je to třeba, nové budovy, umožňující pohotovou a snadnou administraci, méně náročnou na čas, kterých se lze v případě nedostatečných povolání snadno vzdát, nebo je částečně užívat bez dalších nákladů na provoz.

1.2. *Transparentnost a dohled: záruka správnosti*

Evangelní svědectví vyžaduje, aby správa aktivit probíhala plně transparentně, při respektování církevních i občanských zákonů, a aby sloužily některé z mnoha forem chudoby.

Transparentnost je zásadní pro účinnost a efektivitu působení.

Dohled a kontrolní činnost nejsou zamýšleny jako omezení autonomie prvních subjektů, nebo jako projev chybějící důvěry, ale jako výraz služby posilujícího společenství i transparentnost, a také za účelem ochrany všech těch, kteří vykonávají delikátní administrativní úkoly.

Praktikování dohledu — podle předpisů obecného i partikulárního práva, — nejen, že odpovídá povinnosti kontroly, přiměřené představeným, ale tvoří neodmyslitelný prvek, daný povahou církevního majetku, určeného k veřejné službě, jako prostředky k dosahování vlastních cílů Církve.⁹ Aby bylo dosaženo tohoto cíle,

vyšší představení spolu se svými radami:

• ať vypracují systémy vnitřní kontroly, přiměřené velikosti aktivit, založené na jasném rozdělení kompetencí a na jasném systému schvalování;

• ať se přesvědčí, že činnost, vykonávaná prostřednictvím majetku, respektuje evangelní zásady a probíhá hospodárně;

• ať mají jasnou představu o tom, jak jsou řízeny veškeré činnosti uvnitř každé správní oblasti, ať už se jedná o subjekty patřící Institutu, nebo subjekty jim podporované, nebo subjekty k Institutu přidružené;

• ať na počátku každého roku schvalují investiční plány a předběžné rozpočty;

• ať požadují přiměřenou dokumentaci a záznamy o rozličných činnostech.

Ekonomové:

• ať periodicky předkládají vyšším představeným a jejich radám vyúčtování o administrativě, řízení a financování Institutu nebo správní oblasti nebo jednotlivé aktivity;

• ať dokumentují transakce a smlouvy v souladu s požadavky občanského práva platného na příslušném místě;

• ať užívají moderní systémy archivace a uchovávání počítačových dat.

1.3. *Vyúčtování a rozpočty*

Papež František v poselství účastníkům symposia vybídl, aby sjednotili „primární charismaticko—duchovní rozměr s rozměrem ekonomickým a efektivností, vycházející z administrativní tradice Institutů, která netoleruje plýtvání a věnuje pozornost dobrému využití zdrojů“.¹⁰

⁹ Srov. CIC, kán. 1254.

¹⁰ Papež FRANTIŠEK, *Poselství účastníkům Mezinárodního symposia na téma: „Správa církevního majetku v Institutech zasvěceného života a Společnostech apoštolského života ve službě lidstvu a poslání Církve“* (8. března 2014).